

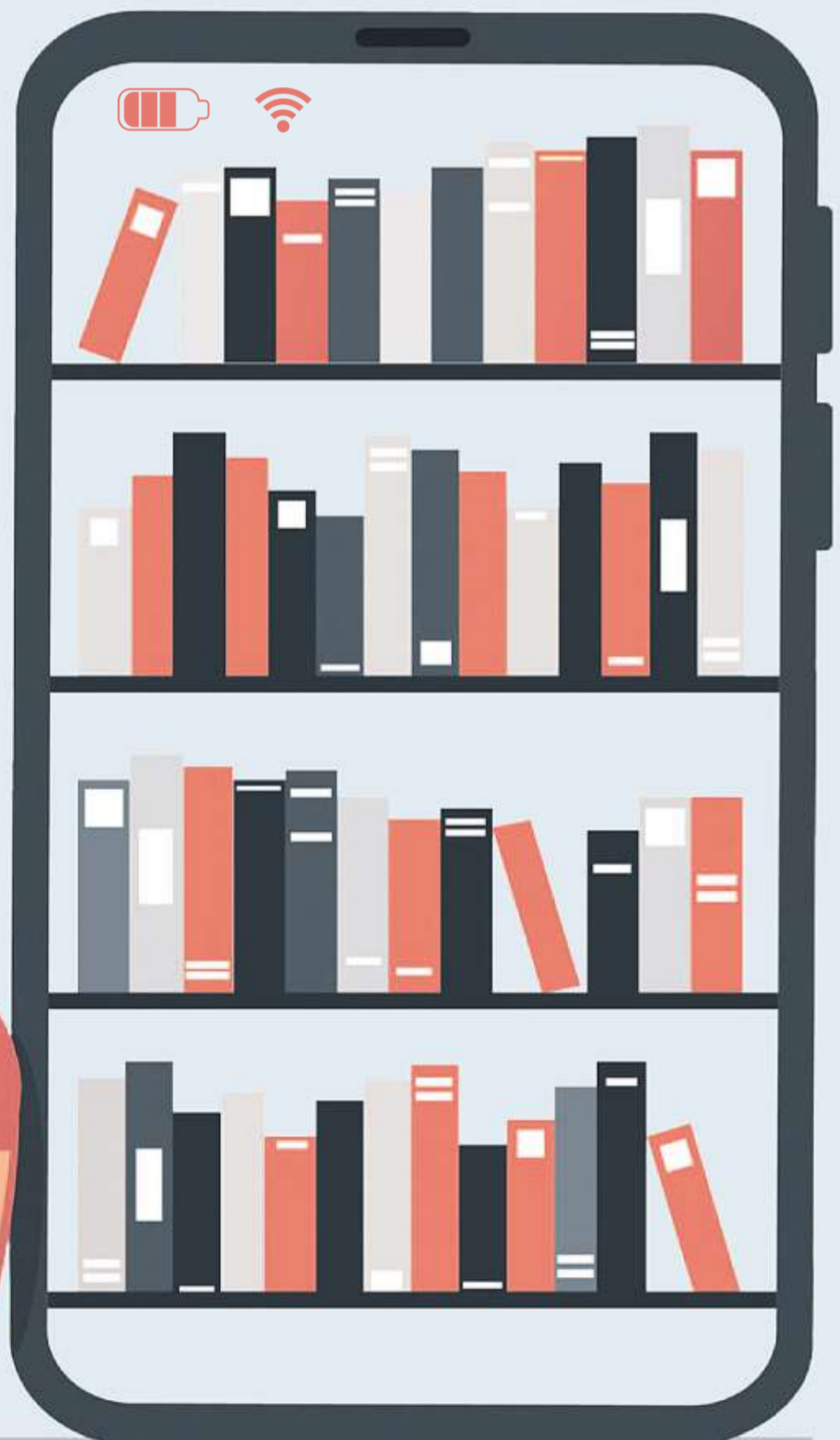
HOSPODÁŘSKÉ NOVINY

PARTNERSKÁ PŘÍLOHA

VĚDECKÉ PUBLIKOVÁNÍ JAKO BYZNYS

Díky Národní technické knihovně a jejímu projektu CzechELib je nákup elektronických zdrojů pro české vědce efektivnější

Téma

Miroslava Kohoutová
miroslava.kohoutova@economia.cz

Online odborné zdroje válčují ty tištěné. Jen zlomek si jich ale instituce nakupují samy

Vidět vědce sedícího v knihovně je dnes spíše vzácnost. Informace k výzkumu či pro své studenty sice stále hledají listováním v časopisech, teď ale už v těch elektronických. Množství informací, které potřebují pro svou každodenní práci, je přitom obrovské.

„Každý aktivní vědec denně čte různé publikace z primárních a sekundárních zdrojů, jako jsou například SciFinder, Web of Science a podobně. Sleduje dané téma a zjišťuje, co v něm již bylo uděláno,“ říká profesor Radek Cibulka z VŠCHT Praha, který si zároveň dvakrát týdně vyhraňuje čas na intenzivnější studium těchto zdrojů. Nechává si posílat upozornění na nové články a využívá prohlídací služby, aby na základě klíčových slov zjišťoval novinky ve svém oboru.

„To vše mi pomáhá, abych neopomenul nic důležitého. Samozřejmě není v lidských silách přečíst všechny časopisy, proto mám vybraný okruh dvaceti, které sleduji pravidelně,“ vysvětluje profesor Cibulka, který sám publikuje průměrně pětkrát ročně.

Přístup do miliardového byznysu

K tomu, aby vědci mohli číst statistice elektronických odborných časopisů, knih a prohledávat odborné databáze, k nim potřebují mít přístup. Stejně jako studenti při studiu a zpracování svých závěrečných prací. Za přístup do tohoto „klubu“ se platí. Nemusí to tak být ale napořád, protože stále více rezonujícím tématem je Open Access (více na str. 4) – zdroje dostupné zdarma všem. Svět se ale do tohoto režimu překlápí pomalu.

Vědecké publikování je miliardový byznys. Všechny české vědecké instituce potřebují mít pro svou činnost přístup k elektronickým informačním zdrojům (EIZ). Do roku 2017 si je každá nakupovala zvlášť. Systém byl ale nepřehledný, nákupy neměly stanovená jasná pravidla a pro instituce znamenal velkou administrativní zátěž. Před pěti lety se začaly tyto nákupy řešit centrálně prostřednictvím národního centra CzechELib pod záštitou Národní technické knihovny.

„Projekt CzechELib měl několik úkolů. Kromě samotného nákupu elektronických informačních zdrojů, tedy zabezpečení kroků souvisejících s výběrem dodavatelů, sjednání smluv a vlastního nákupu, měl celý systém zprofesionizovat a metodicky nastavit. Jako zcela nezbytné se ukázalo propojit české reálie s nejlepší zahraniční praxí. To se myslím podařilo. A to nebyl zrovna malý či snadný úkol,“ říká Pavel Doleček, prorektor pro strategickou spolupráci a rozvoj na Univerzitě Karlově, který se na nastavení systému podílel.

Nákupy odborných publikací za tři čtvrtě miliardy korun, od jaderné fyziky přes chemii až po archeologii tak uskutečňuje tým vyjednávačů. Nenakupuje se vše, platí pravidlo 3+, kdy o zdroj musí projevit zájem minimálně tři instituce. Pokud se tak nestane, musí si dané vědecké instituce nakoupit přístup samy.

V rámci CzechELib jsou nakupovány elektronické informační zdroje pro téměř 130 českých institucí. Jsou mezi nimi všechny státní i veřejné

vysoké školy, Akademie věd, Grantová agentura České republiky, národní knihovny, ale také nemocnice či Úřad vlády. Centrálně se v Česku nakupuje přibližně 90 procent potřebných zdrojů ve finančním objemu, díky tomu institucím odpadla zejména administrativní zátěž. Pro představu by těchto 130 vědeckých institucí muselo vystavit vydavatelům celkem skoro pět tisíc faktur a smluv, centrálně je to 25krát méně.

Systém centrálního nákupu také rozšířil možnosti přístupu k informačním zdrojům. „Někdy se stane, že při vyhledávání narazím na pomyslné dveře, za které mě server pustí k informaci jen ve chvíli, kdy zaplatím nějakou sumu v dolarech. Právě díky politice, která tady je poslední dobou nastavená, na tyto dveře narazím velmi málo,“ říká Radek Cibulka.

Bez dotací a konsorciálních slev to nejde

Nově nakupované tištěné publikace tvoří na českých univerzitách jen malou část informačních zdrojů, vedou ty online. Na Masarykově univerzitě mají v současnosti uživatelé k dispozici kolem 140 různých elektronických zdrojů, kdy každý z nich tvoří balík obsahující rozsáhlé kolekce e-časopisů, e-knih a databáze s miliony záznamů.

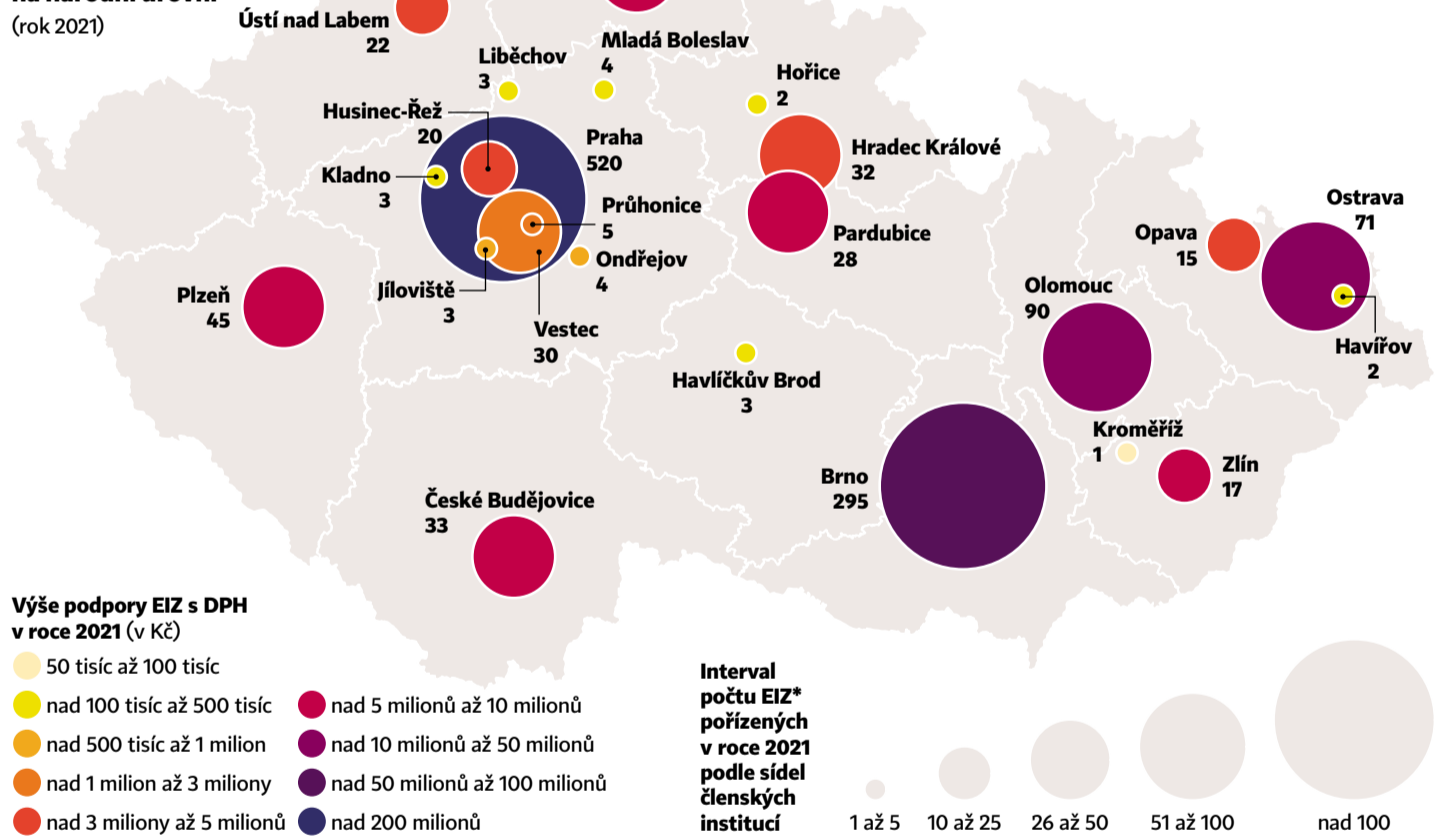
„Mezi nejvyužívanější patří multioborové přehledové zdroje jako Web of Science či Sco-

učených společností typu Institute of Physics, případně od univerzitních vydavatelství jako Oxford University Press, Cambridge University Press a tak dále,“ říká Bartošek. Masarykova univerzita má k dispozici přes 40 tisíc takových časopisů, obvykle nejméně dvacetiletou retrospektivou.

Na univerzitě jsou světové elektronické zdroje pro výzkum a vývoj, ale také pro potřeby výuky a vzdělávání zajišťovány již od poloviny 90. let minulého století. „Nejprve to byly informační zdroje vydávané ještě na CD-ROM, později již online zdroje ve webovém prostředí,“ říká Miroslav Bartošek s tím, že mezi prvními online zdroji v Česku byly přehledové abstraktové databáze a chemické databáze.

Masarykova univerzita, podobně jako Univerzita Karlova či Palackého, mají z pohledu online odborných publikací malou nevýhodu. „Jsou široce multioborové, potřebují tedy velké množství velmi různorodých e-zdrojů, aby uspokojily informační potřeby všech oborů a disciplín pěstovaných na univerzitě, což stojí značné peníze,“ doplňuje Miroslav Bartošek. Masarykova univerzita na jejich nákup aktuálně dává kolem 40 milionů korun ročně. Jejich skutečná cena by bez dotací a konsorciálních slev byla ještě mnohem vyšší.

Přehled pořízování elektronických informačních zdrojů (EIZ) v rámci projektu CzechELib na národní úrovni (rok 2021)

Výše podpory EIZ s DPH v roce 2021 (v Kč)

- 50 tisíc až 100 tisíc
- nad 100 tisíc až 500 tisíc
- nad 500 tisíc až 1 milion
- nad 1 milion až 3 miliony
- nad 3 miliony až 5 milionů
- nad 5 milionů až 10 milionů
- nad 10 milionů až 50 milionů
- nad 50 milionů až 100 milionů
- nad 200 milionů

Interval počtu EIZ* pořízených v roce 2021 podle sídel členských institucí

- 1 až 5
- 10 až 25
- 26 až 50
- 51 až 100
- nad 100

Zdroj: CzechELib / Národní technická knihovna

Zdroj dat: CzechELib (data aktuální k listopadu 2021). Podkladové mapy: ČÚZK, OpenStreetMap. Mapa byla vytvořena v QGIS.

* upřesněno číslem v popisích sídel

Nákupy odborných publikací od jaderné fyziky až po archeologii za tři čtvrtě miliardy korun sjednává tým vyjednávačů.

pus se stovkami tisíc vyhledávání nebo rozsáhlé časopisecké balíky předních vydavatelů, jako je například kolekce e-časopisů Science Direct od vydavatele Elsevier. Jen u tohoto jednoho informačního zdroje evidujeme ročně přes 400 tisíc stažených článků,“ říká Miroslav Bartošek, hlavní koordinátor EIZ na Masarykově univerzitě.

Největší podíl na online zdrojích mají takzvané časopisecké balíky. „Jsou to stovky až tisíce elektronických časopisů od předních vydavatelů vědeckých publikací jako Elsevier, Springer Nature, Wiley, Taylor & Francis nebo

Co je to CzechELib

- Národní centrum pro elektronické informační zdroje zajišťuje jejich centrální nákup pro výzkumnou a vzdělávací sféru v Česku. Díky centralizaci know-how, vyjednávání, nákupu a správě zdrojů snižuje administrativu členským institucím. Navíc získává silnější vyjednávací pozici vůči dodavatelům.
- Projekt byl zahájen v lednu 2017, jeho realizátorem se stala Národní technická knihovna, centrum je jedním z jejich odborů.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Národní technická knihovna
National Library of Technology

• Rozhovor

Miroslava Kohoutová
miroslava.kohoutova@economia.cz

Vědecké publikování je byznys snů, říká ředitel Národní technické knihovny

Elektronické informační zdroje postupně nahrazují ty tištěné. Stejně jako ony se však musí napřed nakoupit. Hlavním vyjednavatelem jejich smluv je v Česku Martin Svoboda, ředitel Národní technické knihovny. Vyjednávání se uskutečňují prostřednictvím Národního centra pro elektronické informační zdroje (CzechELib) a mnohdy nejsou jednoduchá. „O nákupu databáze jsme již vyjednávali i dva roky,“ říká Martin Svoboda.

Chodí ještě vědečtí pracovníci do knihovny?
Nechodí. Dnes již mají vše v elektronické podobě. Sednou si na svou židli ve škole či v ústavu, zapnou počítač a v něm mají všechny potřebné články. Naši roli je, aby je tam měli. Nakupujeme pro ně to, co by si jinak museli chodit číst k nám. Vlastně do knihovny už fyzicky chodí jen studenti do úrovně magistra. A i oni čtou elektronické zdroje a od profesorů připravené sylaby. Když se teď podíváte k nám do knihovny, je úplně plná, jsou v ní stovky studentů a skoro každý má před sebou notebook. Vědci k nám již nechodí. Je ale pravda, že disertace tu začínající vědci stále píšou.

Jaká je v současnosti nabídka elektronických informačních zdrojů v Česku?

Téměř 90 procent elektronických informačních zdrojů (EIZ) ve finančním objemu nakupují výzkumné instituce přes nás, díky tomu máme přehled o tom, jaká je v současnosti jejich potřeba. Za tyto zdroje utratíme ročně tři čtvrtě miliardy korun a pokrýváme 70 procent požadovaných titulů od několika desítek klíčových vydavatelů. Poskytujeme kolem 18 tisíc odborných časopisů, přes 300 tisíc e-knih a desítky specializovaných databází. Když k tomu připočtu ještě to, že podle průzkumů z minulých let si knihovny nakupují samy EIZ za dalších 50 až 60 milionů korun, dá se soudit, že nabídka je v Česku dostatečná a pokrývá potřebu. Prakticky se nestane, že by se někdo k nějakému důležitému zdroji nedostal.

Jak je časově náročné nakoupit takové databáze?

Čistě nákupu elektronických informačních zdrojů se v naší knihovně věnuje asi šest lidí. Vedle toho projektoví pracovníci kontrolují termíny podpisů smluv a samostatnou kapitolou je finanční oddělení, kterému přibýlo dost práce. Roční obrat knihovny je kolem 100 milionů korun, s CzechELib je to o tři čtvrtě miliardy více. Za samotným vyjednáváním stojí mnoho schůzek. V některých případech jsou jednání rychlá, o jiných databázích jsme jednali i dva roky.

Jak byste zhodnotil byznys kolem vědeckého publikování?

Jde o jeden z nejnákladnějších byznysů na světě. Snad hned za obchodem s bílým masem a drogami, z těch legálních za zbrojním a lehce před farmaceutickým průmyslem. Například největší nakladatelský dům Elsevier je posledních téměř třicet let na newyorské

burze v černých číslech. Jeho marže před zdaněním je často až 40 procent. To je byznys snů.

Čím to je?

Celý kolotoč kolem vědy souvisí s tím, jak se věda podporuje. Státy do ní nalévají peníze a potřebují vědět, komu je dát. Strategie jsou různé. Jednou z nich, která donedávna byla i hlavním měřítkem v Česku, je míra publikování. Když vám dobrý časopis uveřejní článek, předpokládá se, že má nějakou hodnotu. To je velký byznys, proto se počet titulů časopisů ročně zvyšuje o pět procent a podobným tempem roste i počet autorů.

Kdo publikuje nejrychleji?

Rychlost publikování je důležitá v technických, přírodovědných, matematických či lékařských oborech. V nich se vědci snaží publikovat co nejdříve. Nejrychleji publikují jaderní fyzici. Ti mají už od začátku 90. let minulého století vlastní server, na kterém publikují své texty ještě před jejich vydáním v recenzovaném časopise. Díky tomu mají vysokou citovanost ještě před oficiálním uveřejněním.

Jak tedy vnímáte takto nastavený systém hodnocení, který v podstatě nutí vědce, aby neustále publikovali?

Je katastrofální a v nejhorších případech vede k nadprodukcí, k takzvané salámové metodě, kdy se jeden výsledek výzkumu publikuje v několika článcích a je v podstatě jedno, v jak kvalitním časopise. Svět ale již přichází na to, že četnost publikování jako jediné kritérium nestačí. V Itálii se například prověřuje kvalita vědeckých týmů na základě tří nejlepších výsledků za posledních pět let a dalších kritérií, jako je počet doktorandů či přístup k výchově mladých vědců, rozsah mezinárodní spolupráce a další. V Česku se v některých institucích zase dává týmům většinou na pět let bílý šek a jejich výsledky se hodnotí zpětně. Evropa zahájila, s českou účastí, intenzivní debatu o nastavení spravedlivých pravidel hodnocení vědy podle řady kritérií, především podle kvality výsledku, nikoliv podle toho, v jakém časopise vyšel.

Bude se tedy postupně snižovat počet publikování a přibližovat se k tomu, jak to bylo dříve, kdy vědec pracoval na jedné knize skoro půlku života?

Takový by se dnes již neuzivil. Soukromých docentů, jako byl pan Newton, kteří by měli svého mecenáše, je málo. Článek v kvalitním časopise stále zůstává důležitým faktorem hodnocení.

Pojďme se vrátit k roli Národní technické knihovny v digitálním věku. Jak funguje systém centrálního nakupování?

Všechny instituce, které chtějí našim prostřednictvím nakupovat EIZ, s námi sepišou smlouvu. Ta nás opravňuje k tomu, abychom v jejich prospěch vyjednávali a sjednali smlouvy s dodavateli. Zároveň nám dají seznam zdrojů, o které mají zájem, a seznam zdrojů, které jsou pro ně prioritní. My se následně obracíme na vydavatele a vyjednáваме s nimi ceny a podmínky. Pro instituce je to hlavně úspora administrativní

práce, nemusí se o nic starat, jsou jasné nastavená pravidla a celý systém se tím zprůhlednil.

Kupujete vše, co chtějí?

Nakupujeme zdroje, o které projeví zájem alespoň tři instituce zapojené do CzechELib. Nakupovat pro méně subjektů nedává ekonomicky smysl. I tak je toto pravidlo ještě měkké, například ve Finsku musí zájem projevit minimálně čtyři instituce, aby se nákup vůbec uskutečnil. Silný hlas při výběru zdrojů má Odborná rada účastníků projektu

Může Národní technická knihovna ohlídat kvalitu zdrojů?

Ne, a ani se na tom podílet nechceme. Ne ze zbabělosti, ale proto, že jsme technickým nástrojem, který usnadňuje, aby se k elektronickým informačním zdrojům lidé dostali, a poskytujeme jim bibliometrické údaje o citovanosti a podobně. Nemůžeme řešit to, zda je konkrétní článek špatný, či nikoliv. To je záležitostí a péčí každé vědecké instituce, která by měla pečovat o to, co její autoři čtou a kde publikují.

Je v něčem Česko specifické?

Unikátní jsme v tom, jak masivní podpora nákupu EIZ u nás je. Tak velká není nikde na Západě, v postkomunistických zemích bývá velmi rozdílná a často těžko předvídatelná – někdy nic, někdy sto procent. U nás státní nákup podporuje z poloviny, ale například ve Finsku jen z 15 procent a v Nizozemsku vůbec.

Máme ale ještě další specifikum. Slušná znalost angličtiny roste, i kvůli dokonalému dabingu, jen pomalu. Zatímco v severovýchodních státech je angličtina doslova druhým mateřským jazykem a i v ostatních evropských zemích lidé běžně anglicky umí, u nás tomu tak není. Přitom 90 procent databází je v angličtině. V Česku proto tolik výhody přístupu k nim nepocítujeme a široká veřejnost nemůže konzumovat veškerý jejich obsah.

Jakou vidíte budoucnost EIZ a Národní technické knihovny?

Budoucností je podpora otevřeného přístupu. Smlouvy s vydavateli se budou překlápět z modelu poplatků za čtení na model poplatků za čtení a publikování, kdy autor platí, respektive jeho instituce zaplatí, aby jeho výsledek byl publikován v otevřeném režimu a „čtení“ bylo bez dalších poplatků. Bude třeba také najít rovnováhu mezi institucemi, které publikují hodně, a těmi, které málo, ale také potřebují číst. Zatím jsme v přechodném období k otevřenému přístupu. Dnes již ale začíná být zcela běžné, že pokud chce autor publikovat článek v časopise, musí k němu doložit balíček dat ukazující, jak k daným závěrům dospěl. Pro Národní technickou knihovnu, tedy tu část, která provozuje CzechELib, vidím budoucnost v nějaké formě agentury či obchodní společnosti, jak to je již běžné v zahraničí.

Martin Svoboda

- Je již 25 let ředitelem Národní technické knihovny (do roku 2009 nesla název Státní technická knihovna).
- Narodil se v roce 1943 v Praze. Vystudoval elektrotechniku na ČVUT. Od konce 60. let pracoval jako programátor ve výzkumných ústavech a státních podnicích. V letech 1988–1997 se zabýval automatizací v Národní knihovně ČR, byl spoluzakladatelem projektu CASLIN (Česká a Slovenská knihovniční síť).
- Je duchovním otcem i řešitelem projektu CzechELib (spolufinancovaný EU z fondu OP VVV) i následného projektu Národního centra pro informační podporu VaVal zahájeného v roce 2021.
- Nyní připravuje projekt CARDS na zlepšení dostupnosti všech informačních zdrojů (tedy nejen elektronických) pro celé Česko.

Domov pro knihy, ale i studenty. Jako čerstvě jmenovaný ředitel dostal Martin Svoboda za úkol postavit pro Národní technickou knihovnu v dejvickém kampusu novou budovu, což v roce 2009 splnil.

Foto: HN – Honza Mudra

Otevřené zdroje

Miroslava Kohoutová
miroslava.kohoutova@economia.cz

Do odborných médií mají čeští vědci pootevřené dveře. Nastal ale čas je otevřít úplně

Vědecké publikace jsou prostřednictvím internetu ihned dostupné všem, nic se za ně neplatí, dají se volně stáhnout a mají k nim přístup i ti, kteří by se k nim v současnosti nedostali, včetně laické veřejnosti. To jsou hlavní výhody takzvaného otevřeného přístupu neboli Open Access, který zvyšuje viditelnost a opětovné použití výsledků akademického výzkumu.

Evropskými premianty v otevřeném přístupu publikací jsou Velká Británie a Nizozemsko. Ve Velké Británii je většina výstupů podporovaných z veřejných rozpočtů volně dostupná, novela německého autorského zákona zase umožňuje zveřejnění publikované verze článku po 12 měsících embarga bez ohledu na smlouvu s vydavatelem.

Informace se díky tomu dostávají k vědcům především rychle, protože nenarážejí na problémy s přístupy. V některých oborech, jako je například medicína, je přitom rychlost získávání informací zásadní.

Číst i publikovat

Česko se nyní nachází v přechodném období, kdy postupně dochází k překlápění smluv s vydavateli vědeckých časopisů z režimu „čtení“ na režim „čtení a publikování“. Díky těmto takzvaným transformačním smlouvám mají vědečtí pracovníci konkrétních institucí přístup nejen k článkům v rámci portfolia daného vydavatelství, ale také v něm mohou bezplatně publikovat v režimu otevřeného přístupu.

Národní technická knihovna, která smlouvy s vydavateli za Česko vyjednává, podepsala první transformační smlouvu v první polovině roku 2021, a to se společností Taylor & Francis Group, která poskytuje přístup k 2700 časopisům zahrnujícím humanitní a společenské vědy, vědu a techniku, inženýrství, lékařství a zdravotnictví. Bezplatně mohou za určitých podmínek publikovat čeští vědci také například v Cambridge University Press, Emerald Publishing či Karger Publishers. A postupně přibývají další.

Jednání s vydavateli jsou nicméně náročná. Už jen tím, že každý z nich má jinak nastavené podmínky. „Někdo například nastaví poplatek pro každou instituci zvlášť, podle toho, jak se očekává, že bude publikovat. Typická hodnota je někde nad 2000 euro za jeden článek. Jiní nám naopak poskytnou balíček tokenů a rozdělení přístupů mezi jednotlivé instituce nechají na nás,“ ukazuje příklady Martin Svoboda, ředitel Národní technické knihovny. V Česku nejvíce publikují Karlova a Masarykova univerzita. Právě proto, že někdo přispívá více než jiný, je nutné hledat rovnováhu mezi jednotlivými modely. Přístup k informacím pro svou práci totiž potřebují všechny instituce.

Mezinárodní trend je však poměrně jasný, směřuje k prosazování Open Access, tedy

k otevřenému přístupu k vědeckým informacím. „Domnívám se, že debata není o tom zda, ale jakým způsobem a kdy budeme principy implementovat,“ říká Pavel Doleček, prorektor pro strategickou spolupráci a rozvoj na Univerzitě Karlově.

Podle jeho názoru v současnosti v Česku chybí ucelenější Národní strategie pro otevřenou vědu, která by zahrnovala celou oblast témat, jichž se otevřená věda týká. „Věřím, že je třeba též analyzovat dopady implementace takové-

ho otevření na další související oblasti, jako je legislativa, bezpečnost výzkumu či příprava odborníků na univerzitách, kteří budou do budoucna udržovat nezbytnou infrastrukturu pro výzkum obecně v režimu otevřené vědy,“ dodává prorektor Pavel Doleček.

Na systému parazitují predátorské časopisy
Systém otevřeného publikování některé časopisy zneužívají. Všechny jsou již nyní volně přístupné a jsou primárně financovány z autorských poplatků. Na první pohled vypadají tyto predátorské časopisy jako solidní, za peníze ale otisknou téměř cokoli – někdy i záměrné podvrhy. Publikované texty neprocházejí redakční radou, nikdo nehlídá jejich kvalitu a vědecké poznatky nejsou nikým ověřeny.

Tím, že jsou již nyní všechny v režimu Open Access, mají výhodu oproti renomovaným časopisům. Za přístup k ověřeným článkům se totiž platí, takže osloví menší okruh uživatelů než texty, které jsou sice neověřené, ale zdarma.

Tato jejich nevýhoda by se měla s plným přechodem na Open Access snížit. „Do něj se brzy překlopí renomované časopisy jako Angewandte Chemie, Chemical Science, Journal of the American Chemical Society, ale i mnohé další. Jejich současný deficit z důvodu dostupnosti oproti predátorským časopisům se vyrovná,“

V porovnání s Českem je již řada evropských zemí v zavádění otevřeného přístupu k vědeckým publikacím dál. Zatímco například v Německu debata o Open Access začala již kolem roku 2003, v tuzemsku na vyšší úrovni až v roce 2017. Na to, že jsou naši sousedé dál, mají vliv i další faktory. „Je jím i nezáměr akterů vědy. Ten byl v Česku negativně ovlivněn systémem hodnocení, pověstným kafemlejnem, kdy hlavním zájmem každého vědce je publikovat co nejvíce článků bez ohledu na kvalitu. To proto, že se tak měřilo přidělování prostředků,“ říká ředitel Národní technické knihovny.

„Autor chce přirozeně mít svůj článek publikovaný v režimu Open Access, aby byl lépe dostupný. Rozdíl v existenci či neexistenci smlouvy je vidět například při společném publikování s kolegy z Německa,“ říká Radek Cibulka a přidává příklad: „Zatímco já platím za publikování poměrně velkou cenu, tedy i tři tisíce eur za článek, můj německý kolega publikuje zdarma v rámci balíčku své instituce. I když víme, že poplatek musí nakonec někdo zaplatit, instituce, stát či grantová agentura.“

Právě jednání o cenách činí celý proces přechodu na Open Access náročným. „Mluvíme s autory i vydavateli a vždy se logicky střetávají dva pohledy, kdy jedna strana chce mít přechod na Open Access co nejlevněji, druhá na něm chce co nejvíce vydělat,“ říká Radek Cibulka.

Informace pro všechny Ve Velké Británii už před šesti lety rozhodli, že všechny výstupy z výzkumu, na které jdou peníze z veřejných rozpočtů, budou dostupné všem. V Česku se na takto otevřený přístup stále čeká. V posledních letech se ale začíná o systému stále více mluvit. **Foto: iStock**

2 700 časopisů

■ První transformační smlouva, která umožnila českým vědcům přístup téměř do tří tisíc odborných zdrojů a zároveň bezplatné publikování, byla Národní technickou knihovnou sjednána loni. Dohodla ji se společností Taylor & Francis Group.

domnívá se profesor Radek Cibulka z Vysoké školy chemicko-technologické v Praze. „Vědec, který má oči otevřené a naslouchá komunitě ve svém oboru, se postupně naučí rozeznávat kvalitní časopis od nekvalitního,“ dodává profesor Cibulka.

Za publikaci článku i 3000 eur

Inspirací pro zavádění otevřeného přístupu v Česku jsou podle ředitele Národní technické knihovny země jako Finsko, Norsko, Švédsko či Rakousko, ale i Maďarsko. „Nejdál je Velká Británie, která již v roce 2016 rozhodla, že veřejně dostupné budou veškeré výstupy z výzkumu, který je podporován z veřejných rozpočtů,“ říká Martin Svoboda.

Tři typy časopisů v režimu Open Access

- S plným otevřeným přístupem – ihned po publikování je článek viditelný všem.
- S placeným otevřeným přístupem – autor musí zaplatit poplatek, aby jeho text byl volně přístupný.
- Hybridní časopisy – instituce zaplatí předplatné za čtení a zároveň mají autoři možnost zaplatit poplatek za to, aby byl jejich článek volně přístupný.

Projekt CzechELib je spolufinancován EU z fondu OP VVV.

Příloha: Vědecké publikování jako byznys

• Ředitel speciálních projektů Aleš Mohout • Vedoucí speciálního obsahu Jan Záluský
• Editorka Markéta Prokšánová (marketa.proksanova@economia.cz) • Grafika a zlom Vizualní studio Economia
• Obchodní řešení Daniel Hort (daniel.hort@economia.cz)

Partnerem přílohy je

NTK
25° 105°
Národní technická knihovna
National Library of Technology